
**NÉPI GYERMEKJÁTÉK, NÉPTÁNCPEDAGÓGUS,
HAGYOMÁNYISMERET OKTATÓ SZAKIRÁNYÚ
TOVÁBBKÉPZÉSI SZAK
ZÁRÓVIZSGA KÉRDÉSEI
2019. TAVASZ**

A záróvizsga értékelésének részét képezi a szorgalmi időszak végén rendezett bemutató a négy félév során tanult táncokból, játékfűzésekből.

TÉTELEK

Minden tételre általánosan érvényes szempont, hogy a tételek kifejtésénél jelenjen meg a témára vonatkozó, az oktató-nevelőmunkában megvalósítható egy-két konkrét példa.

1.

a/ Népi játékok

A népi játékok kutatásának rövid ismertetése; a népi játékok szerepe, a népi játék fogalma, rendszerezése. A népi játékok különböző típusai, a típusrend ismertetése. Szellemi játékok és mozgásos játékok. Kiszámolók, mondókák. A népi játékok tanítása; játékfűzések

b/Táncfolklorisztika

Régi páros táncok. Csárdás

2.

a/ Népi játékok

A népi játékok fogalma és szerepe a hagyományos faluközösségekben és a nevelésben. Különböző típusai, a típusrend ismertetése; Eszközös és párválasztó játékok példákkal. Kiszámolók, mondókák. A népi játékok tanítása; játékfűzések.

b/ Néptánc

Alkalmhoz kötött táncok. Dramatikus és pantomimikus táncok. Énekes leány körtáncok.

3.

a/ Vokális és hangszeres népzene

Vokális népzene: a magyar népzene dialektusterületei. I. Dunántúl és jellemzői. A magyar népzene kutatástörténete.

A népi hangszer fogalma, rendszerezése; a hangszeres népzene, hangszer-együttes. Idiofon hangszerek.

b/ Táncdialektusok bemutatása

Az erdélyi dialektus általános jellemzése és az alldialektusok felsorolása, közülük egy kiválasztott jellegzetességei.

4.

a/ Az emberi élet fordulói

A születéstől a leány-legényéletig.

b/ Néptánc A néptánc-tanítás módszertana.

A tánctanítás folyamatának fontosabb elemei.

5.

a/ Vokális és hangszeres népzene

Vokális népzene: a magyar népzene dialektusterületei II. Északi sáv és jellemzői.

Hangszeres népzene: a népi hangszer fogalma, rendszerezése. Membranofon hangszerek.

b/ Táncdialektusok bemutatása

Tiszai dialektus általános jellemzése és az alldialektusok felsorolása, közülük egy kiválasztott jellegzetességei.

6.

a/ Jeles napok, ünnepi szokások

A karácsonyi ünnepkör jeles napi, ünnepi szokásai I. (András napjától Ádám - Éva napjáig)

b/ Táncdialektusok bemutatása

A dunai dialektus általános jellemzése és az alldialektusok felsorolása, közülük egy kiválasztott jellegzetességei.

7.

a/ Az emberi élet fordulói

A lakodalom előkészületei, lakodalom szokásai. Az emberi életút vége. A halottakra való emlékezésnapjai.

b/Népköltészet

A népmese, a hagyományos mesemondás és alkalmi A népdal fogalma, jellegzetességei, stílusváltása, a népdaléneklés alkalmi

8.

a/ Anyagi kultúra

A földművelés és a növénytermesztés munkaeszközei és munkamódjai (elsősorban a gabonamunkák, a talaj előkészítésétől kezdve a kicsépelet/nyomtatott gabona tárolási módjáig)

b/Vokális és hangszeres népzene

Vokális népzene: a magyar népzene dialektusterületei III. Alföld és jellemzői.

Hangszeres népzene: a népi hangszer fogalma, rendszerezése. Chordofon hangszerek. (húros hangszerek, pl.: citera, cimbalom, tambura, hegedű, tekerő, koboz, gardon)

9.

a/Jeles napok, ünnepi szokások

A karácsonyi ünnepkör jeles napi, ünnepi szokásai II. (dec. 25. karácsony napjától vízkeresztig)

b/Vokális és hangszeres népzene

Vokális népzene: a magyar népzene dialektusterületei IV. Erdély és jellemzői

Hangszeres népzene: a népi hangszer fogalma, rendszerezése. Az aerofonhangszerek.pl. levélsípok, harmonika, szájharmonika, fakürt, trombita, kanásztülök, furulyafélék, nyelvcsípok, duda, doromb

10.

a /Jeles napok, ünnepi szokások

Farsangi népszokások, köszöntők és dramatikus játékok; Iskolába toborzó szokások: balázs- és gergely-járás (február 3., március 12.); januári, februári jeles napok;Nagybőjti szokások és játékok, a húsvéti ünnepkör szokásai; márciusi, áprilisi jeles napok.

b/Anyagi kultúra.

A népi táplálkozás legfontosabb alapanyagai, feldolgozásának és tartósításának eszközei és módjai, ételféleségek, az étkezés rendje

11.

a/ Jeles napok, ünnepi szokások

Májusfaállítás, pünkösöd, pünkösdi szokások, Szent Iván napja; májusi, júniusi jeles napok.

b/ Népviselet

Hétköznapi vászonviseletet, a női és a férfi alsó és felső ruházat darabjai. Az ünnepi viselet táji különbségeinek bemutatása (a legjellegzetesebb tájak legfontosabb viseletdarabjai)

12.

a/ Jeles napi, ünnepi szokások

Az őszi jeles napok, munkaalkalmakhoz kapcsolódó hagyományok (szeptember elsejétől november 25-ig, Katalin napjáig), pl. szüret, kukoricafosztás, tollfosztás, fonó szokásai; közösségi alkalmak: Búcsú, piac, vásár.

b/ Vokális és hangszeres népzene

Vokális népzene: a magyar népzene dialektusterületei, V. Gyimes, Moldva és jellemzői. A népzene, a zenész a paraszti társadalomban. Hangszeres-együttesek egy-egy példája a különböző népzenei dialektusterületekről

13.

a/ Néphit, népi vallásosság, népi természetismeret, népi gyógyászat

b/ Népviselet

Az ünnepi viselet táji különbségeinek bemutatása (a legjellegzetesebb tájak legfontosabb viseletdarabjai)

Válogatott irodalom a tételek kidolgozásához

Egyetemes néprajz:

Együtt élő népek a Kárpát-medencében Auktor Könyvkiadó, Bp. 1994. 11-70. old.

Andrásfalvy Bertalan: Néprajzi alapismeretek – legújabb kiadás

Balassa Iván: A határainkon túli magyarok néprajza Gondolat, Bp. 1989.

Kósa László-Filep Antal: A magyar nép táji-történeti tagolódása Akadémiai kiadó, Bp. 1983.

Folklor

Tátrai Zsuzsanna - Karácsony Molnár Erika: Jeles napok, ünnepi szokások. Bp. 1997. (további ajánlott szakirodalmat lásd itt).

Kerényi György: Magyar énekes népszokások. Bp. 1982

Magyar Népzene Tára II. Jeles napok. (Sajtó alá rendezte: Kerényi György) Bp. 1953

Ujváry Zoltán

1983, 1988 Játék és maszk. I–III., IV. Debrecen

1989 Állatmaszkok. Debrecen

1990 Farsang Debrecen

1991 Farsangi népszokások. Debrecen

Anyagi kultúra

Magyar Néprajz IV. Életmód. (Főszerk.: Balassa Iván) Bp. 1997

Hankó Béla: A magyar háziállatok története. Bp. 1954

Herman Ottó: Halászélet, pásztorkodás. Bp. 1980

Kisbán Eszter: Táplálkozáskultúra. In: Magyar Néprajz Életmód. IV. 417- 583. Bp. 1997

Paládi-Kovács Attila: A magyar állattartó kultúra korszakai. Bp. 1993.

Szöllőssi Gyula (szerk.): A hortobágyi hídi vásár. Debrecen, 1976

Népi játék:

Borsai Ilona - Haider Edit – Kovács Ágnes: Bújj, bújj zöld ág. Bp. 1976.

Borsai Ilona - Haider Edit – Kovács Ágnes: Kivirágzott a diófa. Bp. 1977.

Borsai Ilona – Hajdú Gyula – Igaz Mária: Magyar népi gyermekjátékok. Bp. 1980.
Borsai Ilona-Kovács Ágnes: Cinege, cinege, kismadár... Bp. 1983
Gágyor József: Megy a gyűrű vándorútra 1-2. Bp. 1982
Hintalan László-Lázár Katalin: Gyermekjátékok. Szentendre 1980.
Kiss Áron: Magyar gyermekjáték-gyűjtemény. Bp. 1984
Lábadiné Kedves Klára: Barkócafosztorú. Eszék 1984
Lázár Katalin: Énekes, táncos népi gyermekjátékok tanítása. Bp. 1996
Lázár Katalin: Gyertek, gyertek játszani I-IV. Bp. 2002-2004
Magyar Népzene Tára I. Gyermekjátékok. (Sajtó alá rendezte: Kerényi György) Bp. 1951
Mandel Róbert: Hangszerbarkácsoló. Bp. 1980
Nyakasné Turi Klára: Ákom, bákom, berkenye. Bp. 1985
Veress Ilona: Mezőcsávási gyermekfolklór. Kolozsvár 2002
Tátrai Zsuzsanna: A gyermekkor költészete In: Magyar Néprajz V. Népköltészet. 584-610. (Főszerk.: Vargyas Lajos) Bp. 1993

Kézművesség:

Kardos Mária: Agyagművesség, 1988. Móra Ferenc Ifjúsági Könyvkiadó
Domanovszky György: Magyar népi kerámia 1968. Corvina Kiadó
Kardos Mária - Kádosi Éva: Kerámia 1988. (Kaptár sorozat) Műzsák Közművelődési Kiadó
Kardos Mária: Primitív fazekasság 1980. Műzsák Közművelődési Kiadó
Kresz Mária: Magyar népi cserépedények 1983. (Kolibri könyvek) Móra Ferenc Ifjúsági Könyvkiadó
Domanovszky György: A kerámiaművészet kezdetei 1981. Képzőművészeti Alap Kiadó
Baltay Patrícia - Koltai Magdolna: Kézműveskönyv. Tárogató Kiadó, 1994
Bellon Tibor - Fügedi Márta - Szilágyi Miklós: Tárgyalkotó népművészet. Planétás, 1998
Artner Erzsébet: Kézművesség. Calibra Kiadó, 1994
Fejős Zoltán (főszerk.): A néprajzi Múzeum gyűjteményei. Néprajzi Múzeum, Budapest 2000
Selmeczi Kovács Attila – Szacsavay Éva: A magyar nép hagyományos kultúrája. Kiállítási katalógus. Néprajzi Múzeum, Budapest 2003
Flórián Mária – Tóth Béla: Tímárok. Szentendre Szabadtéri Néprajzi Múzeum 1998
Cseri Miklós. Szabadtéri Néprajzi Múzeum. Szentendre 2000
Nagy Mari - Vidák István: Nemezkészítés 1997. Planétás Kiadó
Lukovszky Ilona: Börművesség 1986. Műzsák Közművelődési Kiadó
Magyar néprajz nyolc kötetben
Nagybákay Péter (szerk.): Kézművesség III. kötet
<http://mek.niif.hu/02100/02152/html/03/index.html>

Népművészeti tételekhez:

Boross Marietta– Karácsony Zoltán– Tátrai Zsuzsanna:
Magyar népi kultúra - Népművészet, népszokások, néptánc
Képzőművészeti Kiadó 2004 vonatkozó fejezetei

A táncélethez:

Pesovár Ferenc: Táncélet és táncos szokások. In: Felföldi László-Pesovár Ernő (szerk.): A magyar nép és nemzetiségeinek táncagyományai. Planétás. Bp. 1997. 15-69.
(+Az előadások elméleti része és az itt bemutatott filmek)

Ajánlott irodalom:

Martin György: A magyar körtánc és európai rokonsága. Akadémiai Kiadó. Bp. 1979.
Martin György: Magyar tánc típusok és táncdialektusok. Planétás Kiadó. Bp. 1996.
Dömötör Tekla (szerk.): Magyar Néprajz VI. Akadémiai Kiadó. Bp. Tánc-fejezetei (interneten is, de fejezetcímek hibásak)
Ortutay Gyula (szerk.): Magyar Néprajzi Lexikon 1-5. Akadémiai Kiadó. Bp. tánc-témájú szócikkek (online is)

Multimédiás anyagok néptáncokról:

www.sulinet.hu - SDT/művészetek/A magyar nép táncagyományai/A magyar nép tánc típusai/Néptánc-gyűjtemény
szövegek, fotók, filmek, hangzó anyagok
www.zti.hu - multimédiás adatbázisok/Néptánc Adatbázis Filmtár, Kallós Zoltán gyűjtései, Publikált népzenei hangfelvételek, Népzenei és néptánc fotóarchívum, TáncFa
www.hagyományokhaza.hu – Folklórdokumentumok kereső rendszere

Népköltészet, vokális és hangszeres népzene témához kötelező és javasolt irodalom:

Vargyas Lajos főszerk.: Magyar Néprajz V. kötet: Magyar népköltészet. Bp., 1988.
Vargyas Lajos: Lírai Népköltészet 427-565.o.
Vargyas Lajos: Népballada 278-371.o.
Bodza Klára – Paksa Katalin: Magyar Népi Énekiskola I. Bp., 1992. A magyar népdalkincs 26-53.o.
Paksa Katalin: Magyar népzene-történet. Bp., 1999.
Paksa Katalin: A magyar népdal díszítése. Bp., 1993.
Sárosi Bálint: Hangszerek a magyar néphagyományban. Bp., 1998.

Sárosi Bálint: A hangszeres magyar népzene. Bp., 1996.
Sárosi Bálint: Magyar népi hangszerek. Bp., 1973.
www.mek.oszk.hu (Magyar Néprajz V. kötet vonatkozó fejezetei)